

Keeletoimetaja töökoormuse ja -tasu uuring

Külli Pärtel

liidu juhatuse liige

Eesti Keeletoimetajate Liit tegi 2017.–2018. aastal esimest korda uuringu, et koguda teavet keeleteoimetajate haridusliku tausta, tööhõive, -ülesannete, -koormuse ja -tasu kohta. Soovisime saada realistlikku ülevaadet keeleteoimetaja tööst ning koguda kasulikku teavet, mis aitaks liidul ja selle liikmetel edaspidi paremini keeleteoimetajate huvide eest seista.

Vastuseid oodati kõigilt, kes teevad keeleteoimetaja tööd, nii liidu liikmetelt kui ka liiduvälistelt toimetajatelt. Küsimustikku levitasid liidu liikmed ja see oli avatud 2017. aasta 21. novembrist 4. detsembrini. Küsitlus oli anonüümne.

Küsimustikule vastas **165 toimetajat**, neist 52 olid liidu liikmed ja 113 mitte.

Vastuste analüüsimine osutus keerukaks ülesandeks. Õigupoolest osutus keerukaks juba küsimuste koostamine, sest on teada, et keeleteoimetaja tööd tehakse mitmesuguses vormis: kes põhitööna, kes muu töö või tegevusala kõrvalt osakoormusega, kes muude ametikohustuste osana jne. Töö olemust võib mõjutada teemavaldkond ja seegi, kas toimetatakse eesti keeles koostatud või tõlgitud tekste.¹ Ka tasu makstakse mitmel moel: osa toimetab palgatööna töölepingu alusel, osa käsundus- või töövõtulepingu alusel, osa esitab töö eest arve ettevõtjana. Vahel ei võeta töö eest üldse tasu, vaid tehakse seda vabatahtlikus-heategevuslikus korras või lihtsalt sõprade abistamiseks. Tasu arvestamise alusedki pole ühesed, sest keeleteoimetaja võib tasu saada näiteks tööks kulunud tundide, lehekülgede, sõnade või poognate arvu järgi või põhipalgana, mis ei sõltu ühestki nimetatud näitajast.

Niisiis otsustati küsimustik koostada võimalikult laiapõhjaline, et saada võimalikult palju andmeid. Küsimusi oli kokku 25. Sealjuures neljale küsimusele töökoormuse ja -tasu kohta tuli vastata vabas vormis, sest mainitud mitmekesisust arvestades näisid valikvastused liiga piiravad.

Nagu eeldada võis, tuli ka vastuseid seinast sein, mis omakorda muutis nende analüüsimise väga töömahukaks ja tulemused raskesti üldistatavaks. Selles ülevaates on siiski püütud leida eraldatavaid vastajate rühmi ja teha nende vastuste põhjal järeldusi, kuid see ei ole mingil juhul lõplik tõde keeleteoimetaja

¹ Uuriti üksnes eesti keele, mitte muude keelte toimetamist, nii nagu kogu Eesti Keeletoimetajate Liidu tegevus seisneb eesti keele toimetajate esindamises.

töö olemuse kohta. Pigem tuleks seda võtta kui sissejuhatust keeleteimetaja igapäevatöö kirjeldusse. Eelkõige töökoormuse ja -tasu uurimine peab edaspidi põhjalikumal kujul jätkuma.

Küsimustiku koostamisega tegi algust liidu liige Kadri Rahusaar ning tema ja juhatuse ühistööna said küsimused ka lõpliku sõnastuse. Vastuseid analüüsis 2018. aasta kevadsuvel osaliselt Tallinna Ülikooli keeleteimetamise eriala üliõpilane Margit Lõhmus, kelle materjalidest oli selle kokkuvõtte koostamisel palju abi.

Kes on keeleteimetaja?

Vastajate sooline jaotus on ilmekas: **159 naist ja 6 meest**.

Vanuse poolest oli **kõige enam 31–40aastaseid (32%) ja 41–50aastaseid (28%)**. **Kõige vähem** vastanuid oli kõige nooremas vanuserühmas, st **kuni 30aastaseid** oli 11%, samal ajal kui üle 60aastaseid oli 14%.

Kõige suurem rühm vastanuid (33%) on keeleteimetajana aktiivselt töötanud **11–20 aastat**. Selle rühma moodustavad eelkõige 41–50aastased ja seejärel 31–40aastased toimetajad. **Veerandil** vastajatest on staaži **alla viie aasta** ja peaaegu sama paljudel **5–10 aastat**. Järgmises tabelis² on kokku võetud nii töötamisaeg kui ka vanuserühmad.

Tabel 1. Keeleteimetajana aktiivselt töötatud aeg vanuserühmade kaupa.

KT-na töötatud aeg	Vanuserühm											
	Kuni 30 10,9%		31–40 32,1%		41–50 27,9%		51–60 15,2%		üle 60 13,9%		kokku 100,0%	
alla 5a	15	9,1%	14	8,5%	9	5,5%	3	1,8%	1	0,6%	42	25,5%
5 kuni 10 a	3	1,8%	20	12,1%	11	6,7%	3	1,8%	2	1,2%	39	23,6%
11 kuni 20 a			19	11,5%	23	13,9%	8	4,8%	4	2,4%	54	32,7%
21 kuni 30 a					3	1,8%	9	5,5%	4	2,4%	16	9,7%
üle 30 a							2	1,2%	12	7,3%	14	8,5%
Kokku arv	18		53		46		25		23		165	

Haridustaseme järgi oli kõige enam vastajaid **magistrikraadi** või sellele vastava kvalifikatsiooniga (73%). Palju vähem oli **bakalausekraadiga** (13%) ja **doktorikraadiga** (5,5%) vastajaid. Oli ka üksikuid, kellel **kõrgharidus** veel **omandamisel**, ja 6% vastas, et **kõrgharidus puudub**.

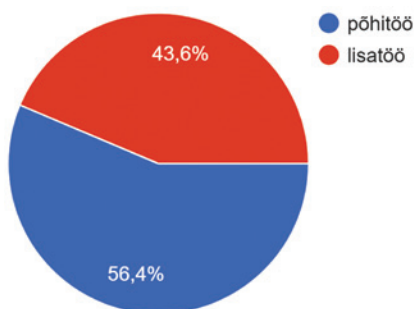
Erialaküsimus näitas, et kõige rohkem – täpselt pool – oli **eesti filoloog**, veerand vastajatest märkisid erialaks **keeleteimetaja**. Keeleteimetamisega

² Kõigi kokkuvõttes kasutatud tabelite autor on Margit Lõhmus.

tegelevad ka mitmesuguse muu haridusliku taustaga inimesed, näiteks **võõrfilolooge** oli 18% ja **ajakirjanikke** 6% ning üks või kaks korda nimetati järgmisi erialasid: ajalugu, eesti keele ja kirjanduse õpetaja, eesti kultuurilugu, ehitus, fotograafia, infoteadused, kasvatusteadused, keeleteadus, kirjalik tõlge, kirjandus ja rahvaluule, kunstiajalugu, loodusteadused, majandus, meditsiinitõlkija, pedagoogika, raamatupidaja-asjaajaja, riigiteadused, semiootika, tehniline haridus, teoloogia, õendus ja õigusteadus.

Kuidas keeleteoimetaja töötab?

Keeleteoimetamise märkis oma **põhitööks üle poole** vastajatest. Põhitööna ja lisatööna toimetavate vastajate jaotus on esitatud järgmisel joonisel.

Joonis 1. Keeleteoimetamine kui põhitöö või lisatöö.

Oma töövormi määratlemisega oli mitmel vastajal raskusi. Keeleteoimetamine võib olla kõrvaltöö või üks osa sellest või ka üks osa põhitööst. Seetõttu on vahel raske piire tõmmata. Olukorda kirjeldavad näiteks järgmised vastajate selgitused.

„Nii põhitöö kui lisatöö, enamasti tööaja sees ja ilma lisatasuta, vahel väljaspool ametlikku tööaega lisatasu eest.“

„Lisatöö, kuid põhitöökohal: keeleteoimetamine on üks mu tööülesannetest.“

„Erialalt olen keeleteoimetaja, kuid tegelen ka muuga. Ajaliselt umbes pooleks.“

„Nii põhitöö, lisatöö kui ka hobi.“

Töötamise vormi küsimuses märkis **33%** kõigist vastanutest, et töötab **töövõtulepingu alusel**, ja **30%** kirjutab, et teeb keeleteoimetamist **oma ettevõtte kaudu**. Võis lisada ka muu vastusevariandi ja täpsustuse. Variantide arvukus näitab, et keeleteoimetajad teevad oma tööd tõepoolest paljudes vormides ja tihti-peale mitmes vormis korraga.

Mitu korda nimetati mitme töövormi kombinatsiooni, näiteks „*põhikohaga ja töövõtulepinguga*“, „*töövõtulepinguga ja oma ettevõtte kaudu*“ ning „*põhikohaga ja oma ettevõtte kaudu*“. Üks kord nimetatud kombinatsioonide näited:

„*põhikohaga, töövõtulepinguga, litsentsilepinguga, OÜ kaudu (mitte enda)*“;

„*põhikohaga, töövõtulepinguga, oma ettevõtte kaudu*“;

„*põhikoht tõlkebüroos + vabakutselisena teen tööd ka kirjastustele*“.

Töötamise vormi küsimuse all esitati veel näiteks järgmisi selgitusi:

„*Oma ettevõtte kaudu, aga see pole mu ainuke tegevusala*“;

„*põhitöö kõrvalt kokkuleppel juhtkonnaga*“;

„*Põhikoht tõlkebüroos + vabakutselisena teen tööd ka erinevatele kirjastustele*“;

„*Töötan tõlkijana, kuid teiste tõlkijate tõlgete toimetamine on minu töö osa.*“;

„*juhutöödena*“;

„*vabatahtlikuna*“ (kolm vastust).

Kes on tööandjad ja tellijad?

Suurim osa **põhikohaga keeleteoimetajatest** (16% osalenute üldarvust) töötab riigiasutuses. Tööandjatena järgnevad ajakirjandusväljaanded (11,5%), raamatukirjastused (10%), keele- või tõlkebürood (8,5%) ja muud eraettevõtted (5%). 12% vastanutest märkis, et on iseenda tööandja.

Muude erafirmadena märgiti reklaamiagentuuri ja finantsettevõtet. Kolm vastajat töötavad Euroopa Liidu institutsioonis, üks vastaja märkis tööandjaks rahvusvahelise asutuse ja üks vastaja mittetulundusühingu.

Keeleteoimetajatel, kes töötavad **töövõtulepingu alusel**, paluti nimetada, kas nad saavad tööd peamiselt ühelt tööandjalt või eri tööandjalt. Kõigist vastanutest 42% märkisid, et töövõtulepingu alusel toimetades saavad nad tööd **eri tööandjalt**, 16% aga saavad tööd peamiselt **ühe tööandja käest**. Lisatud märkused ilmestavad taas töövormide mitmekesisust.

„*Töötan töövõtulepingu alusel või esitan firma kaudu arve.*“

„*Teen oma OÜ kaudu. OÜ-st endale maksan töövõtulepingu alusel.*“

„*Üle poole töid on ühelt tööandjalt, alla poole kokku mitmelt teiselt.*“

Milles keeleteimetaja töö seisneb?

Küsimuses keeleteimetaja peamiste tööülesannete kohta oli abiks link liidu kodulehel olevale eriala tutvustusele. Valida võis mitu vastust, sest keeleteimetaja täidab oma töös enamasti mitut ülesannet korraga.

- 97% vastajatest märkis oma põhiülesandeks **keelelise toimetamise**.
- 78% märkis **korrekтуuri**.
- 64% nimetas oma tööna **sisulist toimetamist**.
- 10% vastajatest tegeleb ka **küljendusega**.

Peale selle nimetati veel mitmesuguseid muid tööülesandeid, näiteks veebi sisuhaldus, tekstide kirjutamine ja koostamine, teiste toimetajate töö pisteline kontroll, teksti optimeerimine, nõuandmine, projektijuhtimine, terminoloogia väljatöötamine, kvaliteedihindamine, koolitamine, tõlgete täpsuse kontrollimine ja vajaduse korral ümbertõlkimine.

Ülesannete mitmekesisust kirjeldavad näiteks järgmised selgitused.

„Trükieelne ülevaatus, sh küljendusvigade märkimine. Sisulise toimetamise osa on väiksem, kui on olemas ka toimetaja, aga sageli ei ole.“

„Lisaks tõlkimine inglise-eesti ja eesti-inglise suunal ning reklaamtekstide kirjutamine.“

„Vajaduse korral parandan ka jooniseid.“

„Tegelen ka sisu- ja vormistusküsimustega.“

Üks küsitluse eesmärk oli teada saada, kui palju on keeleteimetajal võimalik toimetatavaid teemasid valida. Selgus, et 42% vastajatest **ei vali teemasid**, sest neil kas ei ole selleks võimalust (enamik) või ei ole oma teemad välja kujunenud (väiksem osa). Pea sama suur vastajarühm (40%) märkis, et **püüab küll teemasid valida, aga võtab vastu ka muud**. Neid, kes töid alati valivad, on 18%. Vastuste jaotus on näha joonisel 2.

Küsimust kommenteeriti muu hulgas järgmiselt.

„Vabakutseline peab peaaegu kõik pakutava vastu võtma, et elus püsida.“

„Kuigi võimalust isegi oleks, siis ma teemasid ei vali, kuna kõik töökohal toimetamist vajavad materjalid on mulle meelepärased.“

„Valida saan ainult vabakutselisena vastu võetud teemasid, põhitöökohal valikut pole.“

Joonis 2. Teemade valimise võimalus.

Enamikul vastanutest (61%) on korruga käsil **mitu toimetamistööd**, ülejäänud teevad alati enne uue töö alustamist eelmise lõpuni. Mitmel puhul lisati, et olukord ei ole alati ühesugune. Vastajate märkused võib kokku võtta järgmise kolme näitega.

„Tegelikult on nii ja naa. Pikema töö vahele teen ka väiksemaid, sest nendega on alati kiire, aga vahel saan töötada ka ühe tekstiga korruga.“

„Tööd on eri etappides, nt üks tõlkimisel-toimetamisel, teine korrekturetapis.“

„Töö vahelduse mõttes võtan paralleelselt raamatu toimetamisega vastu hoopis muud laadi töid (nt IT-teemalisi tõlkeid).“

Keeletoimetajad töötavad nii emakeeles koostatud kui ka tõlketekstidega. Vastustest selgus, et veidi **üle poolel** (54,5%) moodustavad peamise osa tööst (üle 50% aastasest töömahust) **eesti keeles kirjutatud tekstid** ja 9% vähem on neid, kes toimetavad peamiselt tõlketekste.

Sellele küsimusele oli samuti sageli keeruline vastata. Toimetajad ei pruugi pidada täpset arvestust ja aastate või kuude kaupa ei pruugi jaotus olla ühesugune.

„Aastad pole vennad, nii et tegelikult ei oska vastata.“

„Kuidas juhtub, vahel nii, vahel naa.“

„Tegelikult on nii ühtesid kui ka teisi üsna ühepalju.“

Küsimus **peamiste toimetamisvaldkondade** kohta andis taas mitmekesist infot ja vastused näitavad, et keeleteoimetajal on võimalus oma panus anda kõikvõimalikel aladel. Peamiste all peeti silmas seda, et valdkond hõlmab üle poole aastasest toimetamismahust.

Kõige enam nimetati **tarbetekste** (25,5%), seejärel **ajakirjandustekste** (18%) ja **ilukirjandust** (16%). Teadustekste nimetas 9%, alla 5% märkis käsiraamatuid, aimekirjandust ja õppekirjandust. 21% vastanutest ütles, et toimetab muid spetsiifilisi tekste. Selle valiku selgitamiseks märgiti muu hulgas, et

peetakse silmas subtiitreid, stenogramme, õigustekste, standardeid, üliõpilastöid, veebilehti, Euroopa Komisjoni dokumente ja finantsvaldkonna tekste. Tegelikult on suurem osa selles loetelus nimetatuid samuti tarbetekstid, kuid liigitamine ei ole alati lihtne ja teksti laadi täpsem nimetamine on õigupoolest ka informatiivsem.

Peamist valdkonda polnud kõigil toimetajatel kerge nimetada, nagu näitavad järgmised märkused.

„Tarbetekste ja ilukirjandust üsna võrdselt“

„Toimetan kõiki nimetatuid, kuid mitte ühtki neist üle 50% kõigist töödest. [---]“

Milline on toimetaja töökoormus?

Keeletoimetaja töökoormuse teadasaamine osutus uuringu raskeimaks ülesandeks, nagu näitab ka järgmine ilmekas vastus.

„Raske vastata, peaksin pööraselt rehkendama hakkama.“

Arvestust peetakse mitmel moel:

- **lehekülgede** arvu järgi (1800 tähemärki koos tühikutega või 1500 ilma tühikuteta);
- **trükipoognate** järgi (ei loeta tähemärke, vaid lehekülgi; harilikult 16 lehekülge, aga mõnikord ka 8, 12, 24 või 32 selle järgi, kuidas paberipoogen on kokku volditud ja mis formaadis on raamat);
- **autoripoognate** järgi (40 000 tähemärki tühikutega);
- **sõnade** arvu järgi;
- **ajatööna** (tundides).

Mõnel juhul nimetati arvestuse alusena ka väljaannete arvu. Peale selle võib keeleteimetaja kasutada eri töödes erisugust arvestust ja nii polnud vastajatel konkreetset töökoormust sugugi lihtne öelda.

Töökoormuse kohta sai vastata vabas vormis ja kokku anti 189 vastust, sest osa vastajaid töötab mitme arvestusühiku alusel. 14%-l uuringus osalenutel oli arvestusühik märkimata, vastuseks valitud „ei oska vastata“ või jäetud lihtsalt vastamata. Ka mainiti, et töökoormuse üle arvestust ei peeta, sest see ei lähe töötasu arvestusse.

Need aga, kes sellele küsimusele vastasid ja ka arvestusühiku märkisid, peavad oma töökoormuse arvestust järgmiselt:

- 39% lehekülgede arvus,
- 28% ajas,
- 10% autori- või trükipoognates,
- 7% väljaannete arvus,
- 4% sõnade arvus.

Töökoormust oli raske arvutada sellegi tõttu, et see on eri inimestel lihtsalt väga erinev. See sõltub küll asjaolust, kas toimetatakse põhi- või lisatööna, aga mitte ainult – ka kummagi rühma sees on varieeruvus suur. Suur mõjur on näiteks algteksti kvaliteet või teksti olemus, nagu näitab järgmine märkus:

„30 lk päevas (ilukirjandus), 5 lk päevas (seadus)“

Lehekülgede arvu järgi märgiti oma töökoormus kokku 74 korral ja tulemused on koondatud järgmisse tabelisse. Esitatud on statistiline keskmine, keskvärtus (mediaan,³ lühend Me), sagedamini esinev väärtus mood (lühend Mo) ning minimaalne ja maksimaalne vastustes nimetatud väärtus. Viimane võimaldab aru saada, kui suure vahemikuga väärtused kujundavad keskmist pilti – nagu näha, on töökoormusena märgitud nii üks kui ka 55 lehekülge päevas.

Tabel 2. Töökoormus lehekülgede arvu järgi.

Lehekülg (1800 tm tühikutega või 1500 tm tühikuteta)	päevas	kuus	aastas	nädalas	kvartalis	korrekatuur / lk päevas	
Keskvärtus (Me)	15	200	500	122,5	300	20	
Sagedamini esinev väärtus jadas (Mo)	20	200	500				
Statistiline keskmine	16,5	284,2	1044,3	122,5	300	41,00	
Minimaalne väärtus	1	5	5,5	70	300	2	
Maksimaalne väärtus	55,5	900	6500	175	300	60	
Mainimiste protsent 189-st	19,6%	10,1%	6,9%	1,1%	0,5%	1,1%	39,2%
Mainimiste arv	37	19	13	2	1	2	74

Suurima vastuste arvuga rühmas – lehekülgede arv päevas – selgus, et keskvärtus on **15** ja statistiline keskmine **16,5** lehekülge päevas, kõige sagedamini nimetatud väärtus aga **20 lk päevas**.

Aja alusel anti hinnang oma töökoormuse kohta 53 vastuses. Sealjuures suurimas rühmas, kus arvestati tööaega tundide alusel päevas, oli keskvärtus ootuspäraselt **kaheksa tundi** ja statistiline keskmine **7,4 tundi** päevas.

³ Mediaan on tunnuse väärtuste järjestatud skaalal olev punkt, millest väiksemaid ja suuremaid väärtusi on ühepalju. Mediaani sobib kasutada siis, kui vastuste reas on väga palju erisuguseid väärtusi.

Tabel 3. Töökoormus aja alusel.

Aeg	tundi päevas	tundi nädalas	tundi kuus	päeva nädalas	koormus kuus	
Keskvärtus mediaan (Me)	8	40	120	5	0,9	
Sagedamini esinev väärtus jadas (Mo)	8	40	170	5		
Statistiline keskmine	7,4	32,4	96	5	1	
Minimaalne väärtus	2,5	2	6,5	5	0,5	
Maksimaalne väärtus	10	50	170	7	1,3	
Mainimiste protsent 189-st	13,8%	6,9%	3,7%	2,7%	1,1%	28,1%
Mainimiste arv	26	13	7	5	2	53

19 korda märgiti oma töökoormus **poognate arvu alusel**, sealhulgas enamasti autoripoognates. Enim hinnati koormust poognate arvu järgi aastas ning selle järgi on keskvärtus 55 ja statistiline keskmine ligi 76 poognat aastas, sagedamini esinev väärtus aga hoopis 125 poognat aastas. Nagu allolevast tabelist näha, on vastajate koormuse erinevus taas suur.

Tabel 4. Töökoormus poognate alusel.

Autoripoogen või trükipoogen	AP aastas	AP kuus	AP nädalas	TRP kuus	
Keskvärtus mediaan (Me)	55	12,75	3	11	
Sagedamini esinev väärtus jadas (Mo)	125				
Statistiline keskmine	75,7	19	6	22	
Minimaalne väärtus	10	7	1	1	
Maksimaalne väärtus	150	40	5	21	
Mainimiste protsent 189-st	5,3%	3,7%	0,5%	0,5%	10,1%
Mainimiste arv	10	7	1	1	19

Ülaltoodud kolmes tabelis kajastub üldtulemus, ent on selge, et põhi- ja lisatööna toimetajate koormus võib suuresti erineda. Seetõttu on arvestus tehtud ka teise meetodi alusel. Nimelt on eraldi arvestatud ka nende vastused, kes märkisid, et teevad keeleteoimetamist põhitööna. Neist 39-l (24% kõigist vastanutest) oli võimalik arvutada töökoormus lehekülgedesse, sest nad olid andnud konkreetse arvu või vahemiku kas tähemärkides (1800 tm = 1 lk) või autoripoognates

(1 p = 40 000 tm / 1800 = 22,22 lk). Kui vastaja märkis 15–20 lk päevas, võeti analüüsis aluseks keskmine, s.o 17,5, aga kui vastaja kirjutab näiteks

„Oleneb nädalapäevast – mõnikord vaid mõni tuhat tähemärki päevas, teisel kaugelt üle 100 000“,

siis oli vahemik liiga suur, et seda saaks keskmise leidmiseks kasutada, ja see jäi arvestusest välja. Samuti ei anna võrreldavat päevakoormust selline vastus nagu

„12 lehekülge + koolitused + nõustamine + organisatoorne töö“.

Sedalaadi keerdküsimusi tekkis analüüsi käigus palju. Ent kui püüda siiski üks vähegi kindlamal alusel põhinev keskmine näitaja leida, on nende uuringus osalenud 39 vastanu andmete järgi põhikohaga toimetaja päeva statistiline keskmine **19 lehekülge**.

See järeldus vajab kindlasti kontrollimist suurema valimi peal ja küsimus-tega, kus vastusevariandid on kitsamalt piiritletud. Põhjalikumalt vajab uurimist ka kõrvaltööna toimetamise koormus, sest selles rühmas oli varieeruvust veel rohkem: vastajate töömaht ulatub viiest leheküljest enam kui 500 leheküljeni kuus või 150 autoripooagnani aastas. Seega tuleks edaspidi kindlasti teha lisauuringuid.

Töökoormuse arvestamist aja alusel nimetasid põhikohaga keeleteoimetajatest 24 ja nende keskmine tööaeg on **kaheksa tundi päevas**. Tõsi küll, mitu vastajat märkisid peale aja nimetamise, et sageli tuleb tegelikult rohkem tööd teha.

„Ametlik tööaeg on 40 tundi nädalas, aga vahel on vaja töötada ka õhtul kauem või nädalavahetusel.“

„Tööpäeva pikkusena on kirjas kaheksa tundi, aga tavaliselt on tööpäev pikem, sõltudes materjali laekumisest.“

Töökoormuse arvestamise raskusi kirjeldavad näiteks järgmised märkused.

„Mul pole ausalt öeldes aimugi. Väga rasket tõlget toimetades võisin päevas jõuda ainult lehekülje edasi.“

„Koormus ebahühtlane: 5–20 lk päevas.“

„Enamasti on arvestus lehekülje alusel (1800 tm), raamatute korral ka autoripooagna alusel. Enamasti eeldatakse, et päevas peaks toimetama 50 lk [---]. Tuleb ette, et mõnel päeval on maht märgatavalt suurem (kui määratakse liiga lühikesed tähtajad). Korrektuuri puhul eeldatakse sageli, et päevaga jõuab 200 lk või enamgi. Kirjastuses töötades [---] oli töömaht 800–1000 lk kuus.“

Milline on keeleteoimetaja töötasu?

Mõistagi on kõige eelkirjeldatuga seoses ka keeleteoimetajate tasuarvestus mitmekesine. Uuringus selgus, et

- **31,5%** vastajatest saab **tükitöötasu**;
- **30%** saab **põhipalka**, mis ei sõltu töömahust;
- 11,5% saab kokkuleppelist või **projektitöötasu**;
- 8% saab **põhipalka ja lisatasu** töömahu järgi;
- 7% saab **põhipalka**, mis ei sõltu töömahust, **ja tulemustasu**;
- 2% saab **tunnipalka** vm ajatöötasu.

Peale selle nimetati tasu arvestamise alusena veel hulk muid variante, näiteks

„Maksan OÜna dividende“

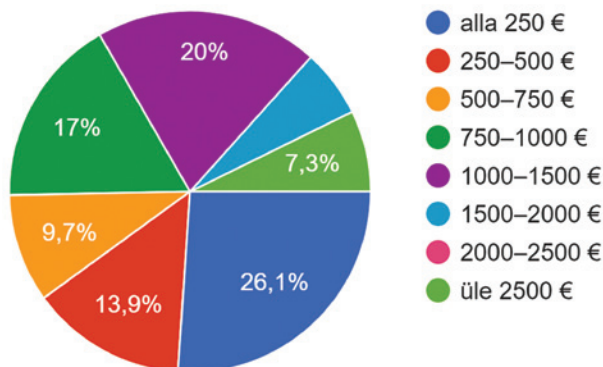
„kliendile arve esitan lk alusel, endale OÜ-st töövõtulepinguga maksan tunde järgi“

„Tunnitasu, tükitöötasu, kokkuleppelist või projektitöötasu – olenevalt kliendist.“

„Teen ka heategevust ja tasu on sümboolne“

„Hinnakujunduse aluseks on alati minu töö tundides. See, kas arvel on kirjas sõnad, tunnid või tähtede arv taevas, ei oma tähtsust. Ka sõna-põhise vm hinna pakkumisel olen arvanud oma ajakulu tundides.“

Keskmine brutokuutasu on näidatud järgmisel joonisel.

Joonis 3. Brutokuutasu koondandmed.

Sellel joonisel kajastuvad kõik küsitlusele antud vastused. Eespool esitatud jooniselt 1 on näha, et keeleteoimetamist teeb lisatööna 43% vastanutest. Sellest on tingitud ka tõsiasi, et ligi 50% on palgaks märkinud vaid kuni 750 eurot. Seetõttu tuleb palgarühmi vaadelda üksikhaaval.

Üle 2500 euro teenijaid oli 12 (7%), kellest kuuele on keeleteoimetamine põhitöö.

- 6 töötab riigiasutuses, sh 2 ELi institutsioonis ja 1 rahvusvahelises asutuses;
- 5 saab töid eri tööandjalt;
- 1 toimetab oma ettevõtte kaudu ja toimetamine moodustab 20–30% kogukäibest.

1500–2000 euro teenijaid oli 10 (6%), kõigile on keeleteoimetamine põhitöö, sh

- 3 töötab riigiasutuses,
- 2 ajakirjandusväljaandes,
- 2 raamatukirjastuses,
- 2 on iseenda tööandja,
- 1 töötab muus erafirmas.

1000–1500 euro teenijaid oli 33 (20%), neist 32-le on keeleteoimetamine põhitöö.

- 11 töötab riigiasutuses,
- 8 töötab keele- või tõlkebüroos,
- 5 töötab ajakirjandusväljaandes,
- 3 töötab raamatukirjastuses,
- 2 töötab muus erafirmas,
- 2 on iseenda tööandjad.

750–1000 euro teenijaid oli 28 (17%), neist 24-le on keeleteoimetamine põhitöö.

- 9 töötab ajakirjandusväljaandes;
- 6 töötab raamatukirjastuses;
- 3 töötab riigiasutuses;
- 3 töötab keele- või tõlkebüroos;
- 3 on iseenda tööandja;
- 1 töötab MTÜs.

500–750 euro teenijaid oli 16 (10%), neist 11-le on keeleteoimetamine põhitöö.

- 5 on iseenda tööandjad,
- 3 töötab ajakirjandusväljaandes,
- 2 töötab raamatukirjastuses,
- 1 töötab riigiasutuses,
- 1 töötab keele- või tõlkebüroos,
- 1 töötab muus erafirmas.

250–500 euro teenijaid oli 23 (14%), neist 6 teeb keeleteoimetamist põhijärgi 16 lisatööna. Põhitööna toimetajad on iseenda tööandjad (4), töötavad raamatukirjastuses (2), muus erafirmas ja riigiasutuses.

Kuni 250 euro teenijaid oli 43 (26%), neist 4 on märkinud keeleteoimeta-
mise põhitööks, kuid lisanud:

„Osalise koormusega tõlkimise kõrvalt.“

*„See on mu põhitegevus, aga samas ei tee ma seda täiskohaga ega
palgaliselt.“*

*„On küll olnud põhitöö, aga kuna olen kolme lapsega järjest kodus
olnud, pole koormus suur olnud.“*

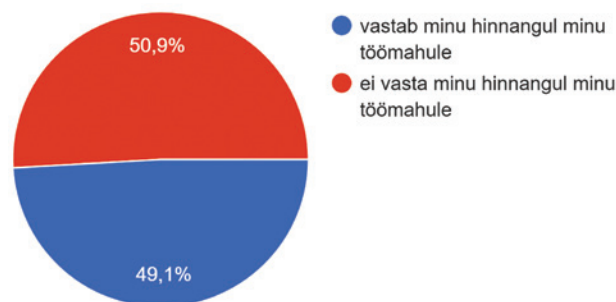
Niisiis moodustavad ühe suurema palgarühma (20% kõigist vastanutest) need, kes teenivad **1000–1500 eurot kuus** ja sealjuures toimetavad põhitööna. Sellest kõrgema palga teenijate osakaal on märkimisväärselt väiksem, kuid madalama palga rühm, kus teenitakse **750–1000 eurot kuus**, on peaaegu sama suur, ja enamik sellegi rühma liikmetest on põhitööna toimetajad.

Keeleteoimeta-
mise eest veel vähem sissetulekut teenivad vastajad moodus-
tavad juba tublisti väiksema rühma, kahes kõige napima toimetamis-
palgaga rühmas on aga enamik neid, kes toimetavad lisatööna.

Kui meenutada, et küsitluse ajal 2017. aasta IV kvartalis oli Eesti keskmine
palk 1271 eurot,⁴ võib öelda, et keeleteoimetajatel, kes teevad seda tööd põhi-
kohaga, kipub palk olema pigem Eesti keskmine või alla selle. Lisatööna toimetat-
akse aga enamasti üsna väikeste summade eest, nii et veidi üle veerandi kõigist
vastanutest teenib keeleteoimeta-
misega vaid kuni 250 eurot kuus. Kõrgema
palgaga rühmadesse (1500–2500 eurot) kuulus 13% kõigist vastanutest.

Eelkirjeldatuga on seotud järgmine joonis, kus on kajastatud keeleteoimeta-
jate rahulolu oma töötasuga.

Minu kui keeleteoimetaja töötasu

Joonis 4. Rahulolu töötasuga.

⁴ Allikas: statistikaamet, <https://www.stat.ee/stat-keskmine-brutokuupalk>.

Vastajad, kelle arvates töötasu vastab töömahule, kommenteerisid muu hulgas järgmiselt.

„Töötasin varem käsunduslepingu alusel tõlkebüroos, kus töö maht ja töötasu ei olnud kooskõlas. Oma ettevõtte alt saan küsida sellist töötasu, millega ma jään rahule.“

„Põhitöökohal peaks mu palk kindlasti kõrgem olema, aga lisatööde juures olen oma tasuga rahul.“

„Olen iseenda tööandja, tasu suurus sõltub sellest, kui palju kliendilt küsida julgen. Allapoole enda kehtestatud miinimumi ma üldjuhul tööd vastu ei võta, aga tore oleks, kui turg seda teenust kõrgemalt hindaks.“

Keeletoimetaja õigus oma töötasu asjus kaasa ja läbi rääkida peegeldub järgmisel joonisel.

Keeletoimetaja tööd tehes

Joonis 5. Keeletoimetaja sõnaõigus tasu kokkuleppimisel.

Niisiis veidi üle poole vastanutest ei esita ise tasutingimusi, vaid võtab vastu selle, mida tellija pakub. Põhjused võivad peituda järgmistes märkustes.

„Põneva ja väljakutseid pakkuva materjali korral olen nõus töötasu osas kompromisse tegema.“

„Kuna pean end keeleteimetajana veel algajaks, siis lepin kogemuse omandamise huvides vahel ka madalama töötasuga.“

„On valida, kas on tööd (ja tasu) või pole midagi. See sunnib vahel vastu võtma ka väga madala hinnaga pakkumisi.“

„Eesti raamatuturg on väike, ning kui poleks toimetajate-keeleteimetajate odavat tööd, peaks mõni kirjastus ilmselt ukсед sulgema.“

„Põhitöökohal vaidlusruumi pole. Lisatööde juures küsin enda jaoks sobivat hinda ning tõesti võtan vastu tööd, mille puhul tööandja on mulle võimeline seda tasu ka maksuma.“

„Rüügametis eriti valikut pole.“

„Vastasel juhul antakse korraldus sahtlid tühjaks teha ...“

„Kompromissid sünnivad peamiselt siis, kui tean, et klient ei telliks seda tööd ka kellelki teiselt, vaid paiskaks avalikkuse ette toimetamata või vigase teksti, siis rakendub minu isiklik südametunnistus ja teen töö kas või madalama tasuga, aga teades, et maailmas on vähemalt üks natukenegi korrektsem kirjatükk juures.“

Kui palju eri arvestusühikute eest makstakse?

Küsimustikus paluti nimetada toimetamistöö eest makstav keskmine brutotöötasu oma valitud ühiku eest, olgu see lehekülgede, poognate, sõnade, tundide vm arv. Ka see küsimus oli avatud vastustega. Tulemused on esitatud allolevas tabelis.

Tabel 5. Keskmine tasu arvestusühikute kaupa eurodes.

Ühik	Väärtus eurodes			Vastanute arv
	Statistiline keskmine	Me	Mo	
lehekülg (1800 tm)	4,47	4	5	75
autoripooogen	38,06	38	40	39
tund	16,87	8,5	7	25
sõna	0,021	0,015	0,02	11
trükipooogen	37,1	37,5	30	5
lehekülje korrektuur	3,25			2

Lisaks paluti küsimustikus kirjutada **vähksem** lehekülje (või muul viisil arvestatud) **brutohind**, mille eest on vastaja nõustunud viimase kolme aasta jooksul tööd tegema. Selle küsimuse vastused on kokku võetud järgmises tabelis.

Tabel 6. Väiksem brutotasu arvestusühikute kaupa eurodes.

Ühik	Väärtus eurodes			Vastanute arv
	Statistiline keskmine	Me	Mo	
lehekülg (1800 tm)	2,91	2,5	2	63
autoripoogen	29,32	32	32	14
tund	17,97	14,3	5	12
sõna	0,016	0,016		2
trükipoogen	23	23		1
lehekülje korrektuur	2	2	2	2

Küsimus **suurima** lehekülje (või muul viisil arvestatud) **brutohinna** kohta, mida tellija on viimase kolme aasta jooksul nõustunud toimetamistöö eest maksma, sai järgmises tabelis kokku võetud vastused.

Tabel 7. Suurim brutotasu arvestusühikute kaupa.

Ühik	Väärtus eurodes			Vastanute arv
	Statistiline keskmine	Me	Mo	
lehekülg (1800 tm)	5,98	5,25	6	52
autoripoogen	49,69	42,5	40	16
tund	31,21	28	40	13
sõna	0,029	0,025		6
trükipoogen	47,5	47,5		2
lehekülje korrektuur	5			1
autoripoogna korrektuur	20			1

Milline on liidu roll?

Lõpetuseks küsiti uuringus osalejatelt, kas liit peaks välja töötama soovituslikud töötasu määrad. **82%** vastas, et see on hea mõte, ülejäänud ütlesid ei, leides, et töötasu suurus on keeleteimetaja ja tööandja vaheline asi.

Kokkuvõte

Esimese uuringu kohta üsna suur vastajate arv (165) üllatas korraldajaid meeldivalt. Nii see kui ka uuringu kohta hiljem saadud rohke tagasiside näitab, et keeleteimetajatel on suur puudus ülevaatlikust teabest oma erialal toimuva kohta – tihtipeale töötab ju keeleteimetaja üksipäini ega pruugi just iga päev ametikaaslastega suhelda. Samamoodi pole selget ettekujutust turuolukorra kohta toimetamisteenuse tellijatel, kes töö olemust tundmata ei tea, kui palju selle eest maksta ja mida nõuda või oodata. Seega võiks niisugusest uuringust kasu olla mõlemale poolele.

Kas selle uuringu põhjal on võimalik joonistada pilt keskmisest keeleteimetajast? Kardetavasti mitte, sest töövorme on väga mitmesuguseid, kuid uuringu tulemuste seast on siiski võimalik noppida mõningaid näitajaid, mis tõusevad selgemalt esile.

Keeleteimetaja

- on **31–50aastane naine**;
- on **magistrikraadiga eesti filoloog**;
- on kogenud, sest ta on keeleteimetamistööd aktiivselt teinud **11–20 aastat**;
- tegeleb oma töös valdavalt **keelelise toimetamisega**, aga enamasti ka teeb **korrekтуuri** ja üle poolel juhtudest **sisulist toimetamist**;
- ei saa toimetatavaid **teemasid valida** või siiski püüab seda teha, kuid võtab vastu ka muud;
- tegeleb **korraga mitme toimetamistööga**;
- toimetab kõige rohkem **tarbetekste** ja peamiselt **eesti keeles kirjutatud tekste**;
- peab tööarvestust **lehekülgedes** (ja ühtlasi tähemärkides);
- töötab põhikohaga toimetajana läbi **19 lehekülge** päevas, kuid sageli ei oska oma töökoormust hinnata, sest see oleneb paljudest teguritest, ning leiab pisut enam kui poolel juhtudest, et töötasu ei vasta töömahule;
- teenib keeleteimetamise kui põhitöö eest pigem Eesti **keskmist** või sellest **madalamat palka**;
- teenib ühe lehekülje toimetamise eest brutotasu **4,47 eurot** ja ühe autoripoogna eest **38,06 eurot**, leppides rohkem kui poolel juhtudest tööandja pakutava töötasuga;
- leiab, et keeleteimetajate liit peaks välja töötama **soovituslikud töötasu määrad**.

Loodetavasti annab see mittetäielik ülevaade nii keeleteimetajaile endile kui ka liidule mõtteainet meie ameti olukorra ja tulevikuväljavaadete kohta. Kindlasti on aga tarvis uuringut mõne aja pärast korrata – esimese küsitluse kogemusest õppides veelgi täpsemal kujul.

Suur tänu kõigile küsitluses osalenutele!